

การประเมินสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

ภูษณิศ กาญจนโกมล^{1/} นิสาล ศรีอ่อน^{2/}

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 345 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

จากผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 70.15 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 92.75 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ 16-20 ปี ร้อยละ 57.68 มีแรงงานในฟาร์ม 1-2 คน ร้อยละ 86.67 มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อเฉลี่ยต่อเดือน 25,000-50,000 บาท ร้อยละ 95.07 พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองกับสายพันธุ์ต่างประเทศ 295 คน ร้อยละ 85.51 พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกส่วนใหญ่คือหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 ร้อยละ 36.23 ไม่ใช้อาหารผสมเสร็จ TMR สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ 289 คน ร้อยละ 83.77 ส่วนใหญ่นำเชื้อหรือพ่อพันธุ์ที่ใช้ในการผสมกับแม่พันธุ์คือ พันธุ์ชาร์โรเลส์ 218 คน ร้อยละ 58.44 และมีการสืบทอดกิจการฟาร์มโคเนื้อให้ลูกหลานต่อไป 210 คน ร้อยละ 60.87

ส่วนสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกร พบว่าส่วนใหญ่มีด้านองค์ประกอบฟาร์ม น้ำ สวัสดิภาพสัตว์ ระดับมากที่สุด ส่วนอาหารโคเนื้อ การจัดการฟาร์ม อยู่ในระดับปานกลาง การสุขาภิบาล และการป้องกันโรค รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย แนวทางในการเพิ่มศักยภาพให้เกษตรกร คือ หน่วยงานของรัฐและที่เกี่ยวข้อง ควรจัดโครงการฝึกอบรมและจัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นคู่มือสำหรับเกษตรกร โดยเฉพาะในด้านที่เกษตรกรยังขาดความรู้ ทั้งด้านวิชาการ การฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการฟาร์ม โคเนื้อ จังหวัดนครปฐม

ทะเบียนวิชาการเลขที่ : 59 (2) – 0516 (7) - 051

¹ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

² สำนักงานปศุสัตว์เขต 7 ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

The evaluation of beef cattle farming management among cattle raisers in Nakhonpathom province

Pusanisa Kanchanakomon^{1/} Nisarchol srion^{2/}

Abstract

The purpose of this study was to examine general information of cattle raisers and the management of their beef cattle farming in Nakhonpathom Province. The subjects participating in this study were 345 cattle raisers. The interviewed form was used to collect the data. Also, the descriptive statistical tests, including frequency, maximum /minimum value, percentage, means, and standard deviation were administered.

The results of this study revealed that the majority of cattle raisers were male, aged between 41-50 (70.15%), finished primary school (92.75%). Most of them had experience in raising beef cattle about 16-20 years (57.68%) with 1-2 assisting laborers (86.67%), and they earned 25,000-50,000 baht per month from selling beef cattle (95.07%). There were 295 cattle raisers who have raised mixed breeding cattle that were bred between local and foreign breeds (85.51%).The hybrid Napier grass Pakchong 1 was mostly used to feed these cattle (36.23%). Among these cattle raisers, 289 of them (83.77%) did not use total mixed rations (TMR). There were 218 cattle raisers (58.44%) who used sperms or breeding bulls to mate with Charolais cows, and there were 210 cattle raisers (60.87%) who passed on their cattle farming business to their off springs.

Regarding the management of beef cattle farming, it was shown that the aspects relating to farms, water, and animal welfare were rated at the highest level. Also, with reference to food used to feed these cattle and farming management, they were rated at a moderate level. The aspects relating to animal hygiene and disease prevention as well as farming environment were rated at a low level. It was suggested that, in order to increase these cattle raisers' potentialities, the involved governmental sectors should provide them with trainings and cattle raising manuals, especially for those who needed both theoretical and practical knowledge of appropriate beef cattle farming.

Key words: farming management , beef cattle , Nakhonpathom Province

Scientific Paper No. : 59 (2) – 0516 (7) - 051

¹ Nakhonpathom Provincial Livestock Office Mueang Nakhon Pathom District
Nakhonpathom 73000

² District Livestock Office 7th Mueang Nakhon Pathom District, Nakhonpathom 73000

บทที่ 1 บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพทางการเกษตรที่สำคัญอาชีพหนึ่งมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 7 หมื่นล้านบาท และเกี่ยวข้องกับเกษตรกรไม่น้อยกว่า 1.3 ล้านครอบครัว (กรมปศุสัตว์, 2555) ในอดีตที่ผ่านมาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แรงงานทำการเกษตรเป็นหลัก เมื่อใช้งานหมดอายุจึงปลดจำหน่ายเป็นโคเนื้อ ปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อได้เปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเป็นโคเนื้อเพื่อการผลิตเนื้อโค ทั้งนี้เพราะความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากความต้องการของประชากรในประเทศเองและนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ตลอดจนความต้องการของตลาดต่างประเทศ ลักษณะการเลี้ยงจะเป็นการเลี้ยงครั้งละหลายๆตัว และมีรูปแบบเป็นฟาร์มมากขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อและเป็นโครงการหนึ่งในแผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร โดยหวังว่าจะให้การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้แผนปรับโครงสร้างและพัฒนาการผลิต (ด้านปศุสัตว์) ปี 2558 โดยมอบหมายให้กรมปศุสัตว์ขับเคลื่อนกลไกการทำงานในจังหวัดพื้นที่เป้าหมายของการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อเชิงพื้นที่ (Area base) และแนวทางการขับเคลื่อนตามนโยบาย 4 ประการหลักคือ ลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ สร้างมูลค่าเพิ่ม และขยายตลาด แต่เนื่องจากในปัจจุบันสถานการณ์โคต้นน้ำของโคเนื้อที่จะใช้เป็นโคพันธุ์และนำมาขุนเพื่อส่งตลาดมีจำนวนลดลงและขาดแคลนเพราะมีการแย่งซื้อโคภายในประเทศโดยพ่อค้าชาวต่างชาติ ทั้งจากจีน เวียดนาม และมาเลเซีย ส่งผลให้โคเนื้อมีชีวิตและเนื้อโคมีราคาแพงขึ้น ขณะเดียวกันแนวโน้มการบริโภคเนื้อโคของคนไทยก็เพิ่มมากขึ้น อีกทั้ง ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างการผลิตและการตลาดโคเนื้อ ตั้งแต่โคต้นน้ำคือกลุ่มผู้เลี้ยงแม่โคผลิตลูกเชื่อมต่อกับโคกลางน้ำคือกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อและโคขุน และปลายน้ำคือสหกรณ์โคเนื้อที่มีโรงงานแปรรูปโคจนออกมาเป็นเนื้อโคพร้อมบริโภคได้ ซึ่งกลุ่มกลางน้ำและปลายน้ำนี้ถือเป็นการเพิ่มศักยภาพในการสร้างตลาดเนื้อโคคุณภาพ โดยเฉพาะตลาดโมเดิร์นเทรด (Modern Trade) ที่สามารถช่วยให้เกิดมูลค่าเพิ่ม พัฒนาการตลาดของโคเนื้อและเนื้อโค ได้การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจโคเนื้อของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ควรมีการร่วมกันวางระบบบริหารจัดการด้านการผลิตโคเนื้อให้สอดคล้องกับตลาดอย่างต่อเนื่อง อาทิ การวางแผนการเลี้ยงโคขุนคุณภาพ การจัดทำข้อตกลงซื้อขาย รวมถึงระบบการบันทึกข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับถึงแหล่งผลิตได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค พร้อมพัฒนาศักยภาพและช่วยสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินธุรกิจด้วย (สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์, 2558)

ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 จึงต้องสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งเพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC โดยไทยมีศักยภาพในการผลิตเนื้อโคคุณภาพดีและเป็นที่ต้องการของประเทศเพื่อนบ้าน นักท่องเที่ยวและผู้มีรายได้สูง ตลาดอาเซียนมีความต้องการโคเนื้อและผลิตภัณฑ์ค่อนข้างสูง และไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูง แม้ว่าประเทศเพื่อนบ้านจะยังคงมีความต้องการโคเนื้อจากไทย แต่ผลผลิตโคเนื้อกลับลดลง จากการที่เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่เลี้ยงโคไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดที่ได้ผลตอบแทนที่ดีและเร็วกว่า ราคาโคเนื้อจึงปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้การส่งออกชะลอตัวลง เกษตรกรหรือสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อจะต้องมีการวางแผนการผลิตและการตลาดเพื่อรองรับตลาดอาเซียน เช่น สร้างฐานการผลิตร่วมกันและนำร่องการผลิตเนื้อโค ภายใต้สัญลักษณ์การค้า “เนื้อโค AEC”

และควรมีมาตรฐานเดียวกันในกลุ่ม AEC รวมถึงการกำหนดค่าธรรมเนียมต่างๆ เพื่อให้การส่งออกง่ายขึ้นและสามารถเอื้ออำนวยด้านการขนส่งสินค้า (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559)

จากรายงานข้อมูลสถิติจำนวนโคเนื้อของจังหวัดนครปฐมในปี 2556-2558 แสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น คือ ในปี 2556 มีจำนวนโคเนื้อ 38,764 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 2,509 คน ในปี 2557 มีจำนวนโคเนื้อ 41,582 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 2,597 คน ในปี 2558 มีจำนวนโคเนื้อ 46,150 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 2,498 คน (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม, 2558) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนโคเนื้อที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จำนวนเกษตรกรยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้น จึงต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการฟาร์มในทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ของเกษตรกรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Intensive Farm)

การศึกษาการประเมินสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม ถือได้ว่าสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการบริหารจัดการด้านปศุสัตว์ ผลการศึกษาจะทำให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม สามารถปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการด้านปศุสัตว์ให้เป็นระบบมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาต่อยอดเชิงพาณิชย์ ยกกระดับสินค้าด้านการปศุสัตว์ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเจ้าของฟาร์มโคเนื้อได้ทราบผลการประเมินประสิทธิภาพของตน เพื่อใช้ในการบริหารการจัดการฟาร์มของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐม
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตการศึกษา

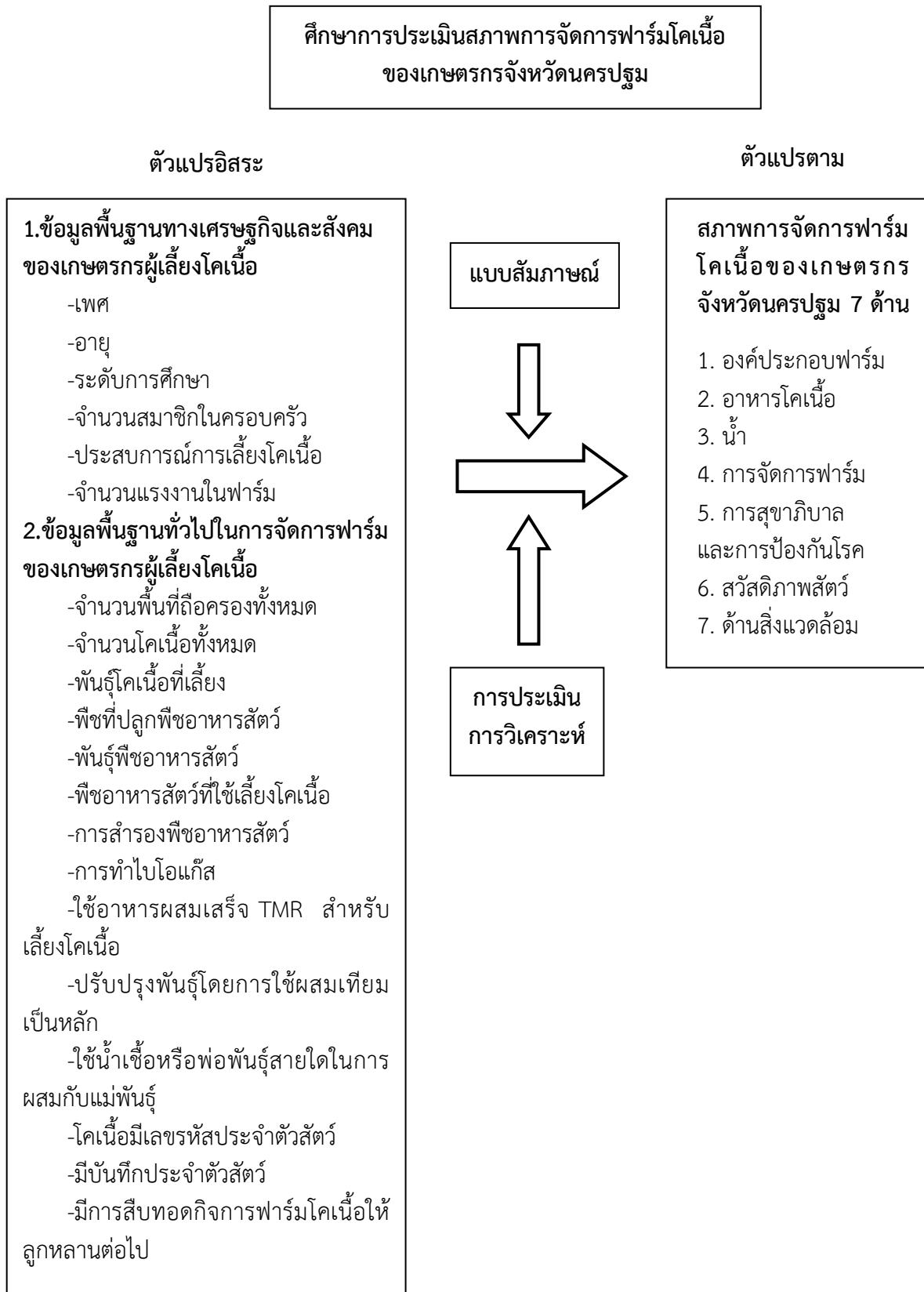
3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยการประเมินสภาพการจัดการโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม โดยมีองค์ประกอบ

- 3.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐม
- 3.1.2 ประเมินสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบฟาร์ม 2) อาหารโคเนื้อ 3) น้ำ 4) การจัดการฟาร์ม 5) การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค 6) สวัสดิภาพสัตว์ 7) ด้านสิ่งแวดล้อม

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษามุ่งศึกษาเฉพาะฟาร์มโคเนื้อที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

4. กรอบแนวคิดการศึกษา

5. นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดนครปฐม

การประเมินสภาพ หมายถึง การประเมิน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) องค์กรประกอบฟาร์ม 2) อาหารโคเนื้อ 3) น้ำ 4) การจัดการฟาร์ม 5) การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค 6) สวัสดิภาพสัตว์ 7) ด้านสิ่งแวดล้อม

องค์กรประกอบฟาร์ม หมายถึง สถานที่ตั้งฟาร์มโคเนื้อที่มีความเหมาะสม ผังและลักษณะฟาร์ม แยกเป็นสัดส่วนชัดเจน และโรงเรือนที่มีความคงทนถาวรเหมาะสมกับการเลี้ยงโคเนื้อ

อาหารโคเนื้อ หมายถึง อาหารหยาบ อาหารข้น อาหารเสริมและแร่ธาตุ ที่มีวัตถุประสงค์สำหรับใช้เลี้ยงโคเนื้อเพื่อการบริโภค

น้ำ หมายถึง น้ำที่ใช้ในฟาร์มที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนและน้ำที่ใช้สำหรับโคเนื้อได้กินอย่างเพียงพอ

การจัดการฟาร์ม หมายถึง การจัดการด้านต่างๆที่เกิดขึ้นจากปัจจัยสนับสนุนอื่นๆทุกอย่างภายนอกตัวโคเนื้อที่สนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ

การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค หมายถึง การดูแลรักษาความสะอาดโรงเรือนที่ผลิตโคเนื้อและการใช้วัคซีนป้องกันโรค ซึ่งทำให้โคเนื้อสามารถสร้างภูมิคุ้มกันโรคขึ้นมาได้ตามชนิดของวัคซีน

สวัสดิภาพสัตว์ หมายถึง การเลี้ยงหรือการดูแลให้โคเนื้อมีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขอนามัยที่ดี มีที่อยู่อาศัย อาหารและน้ำอย่างเพียงพอ

ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการซากโคเนื้อ การปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำสาธารณะ การจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ และการกำจัดมูลโคโดยวิธีที่เหมาะสม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลผลิต (output)

ได้บทความวิชาการและองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

6.2 ผลลัพธ์ (outcome)

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม ทราบข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรและสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในส่งเสริมและวางแผนการพัฒนาฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรได้ตรงกับข้อมูลที่วิเคราะห์ได้

6.3 ผลกระทบ (impact)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้ออย่างถูกต้องเหมาะสม และเกษตรกรสามารถพัฒนาฟาร์มของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีอาชีพที่ยั่งยืน

บทที่ 4

ผลการศึกษาและวิจารณ์ผล

การประเมินผลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม เก็บรวบรวมจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 345 คน สามารถแบ่งข้อมูลในการวิเคราะห์เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐมแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ผลการศึกษาของแต่ละส่วน ปรากฏผลดังนี้

1. เพศ พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 89.86 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 10.14 ผลการศึกษาพบว่า อายุเกษตรกรมีความสอดคล้องกับสถานภาพ ศรีวิหะ (2547) ได้ศึกษาสภาพการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง(2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี ซึ่งรายงานว่ามีเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

2. อายุ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 70.15 รองลงมา 51-60 ปี ร้อยละ 16.81 อายุ 31-40 ปี และอายุมากกว่า 61 ปี ร้อยละ 5.51 และอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 5.51 มีความสอดคล้องกับรัตนา นิกเร็วและจิรสิน พันธุ์โสดา (2555) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองและความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี

3. ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 92.75 รองลงมา คือสำเร็จการศึกษาระดับมัธยม ร้อยละ 5.80 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.45 สอดคล้องใกล้เคียงกับจิรณิทธิ์ บุญป้อ (2553) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุนแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 85.3

4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน ร้อยละ 52.46 รองลงมาคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน ร้อยละ 43.19 จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน ร้อยละ 3.77 จำนวนสมาชิกในครอบครัว 7-8 คน และ 9 คนขึ้นไป ร้อยละ 0.29 สอดคล้องกับกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง(2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน รองลงมา 1-3 คน

5. ประสบการณ์เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ 16-20 ปี ร้อยละ 57.68 รองลงมา มีประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ 11-15 ปี ร้อยละ 19.42 ประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ 6-10 ปี ร้อยละ 16.81 ประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ 1-5 ปี ร้อยละ 3.19 และมีประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.90 ไม่สอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง (2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเลี้ยง 4-6 ปี

6. จำนวนแรงงานในฟาร์ม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในฟาร์ม 1-2 คน ร้อยละ 90.43 รองลงมา คือจำนวนแรงงานในฟาร์ม 3-4 คน ร้อยละ 7.25 จำนวนแรงงานในฟาร์ม 5 คนขึ้นไป ร้อยละ 2.32 มีสอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง (2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในฟาร์ม 1 คน

ชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) ได้ศึกษาระบบเกษตรและสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง และลูกผสมพื้นเมือง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2 คน สิทธานนท์ ศรีวิหะ (2547) ได้ศึกษาสถานภาพการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 90.60

7. จำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีจำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6-10 ตัว ร้อยละ 77.10 รองลงมาคือ มีจำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1-5 ตัว ร้อยละ 9.28 จำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ยต่อเดือน 16-20 ตัว ร้อยละ 5.80 จำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ยต่อเดือน 11-15 ตัว ร้อยละ 5.51 และมีจำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ยต่อเดือน 21-25 ตัว ร้อยละ 2.32

8. รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อต่อเดือน 25,000–50,000 บาท ร้อยละ 95.07 รองลงมา คือมีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อต่อเดือน 50,001–100,000 บาท ร้อยละ 2.61 รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อต่อเดือน 100,001–150,000 บาท ร้อยละ 1.45 รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อต่อเดือน 150,001–200,000 บาท ร้อยละ 0.58 และมีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อต่อเดือน 200,001 ขึ้นไป ร้อยละ 0.29 มีความสอดคล้องกับสิทธานนท์ ศรีวิหะ (2547) ได้ศึกษาสถานภาพการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีรายได้ 26,000-52,000 บาท

9. การอบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการอบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อ 1-2 ครั้ง ร้อยละ 57.68 รองลงมา คือได้รับการอบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อ 3-4 ครั้ง ร้อยละ 27.25 ไม่เคยได้รับการอบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 11.59 และได้รับการอบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อ 5-6 ครั้ง ร้อยละ 3.48 ไม่สอดคล้องกับรัตนานี กวีเร็วและจิรสิน พันธุ์โสตา (2555) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองและความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ร้อยละ 56.36 และไม่สอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง (2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกอบรม ร้อยละ 64.40

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

n=345			
หัวข้อ	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	310	89.86
	หญิง	35	10.14
2. อายุ	41 - 50 ปี	242	70.15
	51 - 60 ปี	58	16.81
	31 - 40 ปี	19	5.51
	มากกว่า 61 ปี	19	5.51
	20 - 30 ปี	7	2.02
ต่ำสุด = 24 สูงสุด = 65 เฉลี่ย = 47.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.26			

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ (ต่อ)

n=345			
หัวข้อ	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	320	92.75
	มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ เทียบเท่า	20	5.8
	ปริญญาตรี	5	1.45
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	3 - 4 คน	181	52.46
	1 - 2 คน	149	43.19
	5 - 6 คน	13	3.77
	7 - 8 คน	1	0.29
	9 คนขึ้นไป	1	0.29
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 9 เฉลี่ย = 3.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.15			
5. ประสบการณ์เลี้ยงโคเนื้อ	16 - 20 ปี	199	57.68
	11 - 15 ปี	67	19.42
	6 - 10 ปี	58	16.81
	1 - 5 ปี	11	3.19
	มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป	10	2.9
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 30 เฉลี่ย = 16.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.27			
6. จำนวนแรงงานในฟาร์ม	1-2 คน	312	90.43
	3-4 คน	25	7.25
	5-6 คน	8	2.32
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 6 เฉลี่ย = 2.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78			
7. จำนวนโคเนื้อที่ขายได้เฉลี่ย/เดือน/ฟาร์ม	6 - 10 ตัว	266	77.10
	1 - 5 ตัว	32	9.28
	16 - 20 ตัว	20	5.80
	11 - 15 ตัว	19	5.51
	21 - 25 ตัว	8	2.32
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 23 เฉลี่ย = 10.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.99			

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ (ต่อ)

หัวข้อ	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
n=345			
8. รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ			
เฉลี่ยต่อเดือน	25,000 - 50,000 บาท	328	95.07
	50,001 - 100,000 บาท	9	2.61
	100,001 - 150,000 บาท	5	1.45
	150,001 - 200,000 บาท	2	0.58
	200,001 บาท ขึ้นไป	1	0.29
ต่ำสุด = 25,000 สูงสุด = 210,000 เฉลี่ย = 38,260.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 24,049.16			
9.อบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อ	1 - 2 ครั้ง	199	57.68
	3 - 4 ครั้ง	94	27.25
	ไม่เคย	40	11.59
	5 - 6 ครั้ง	12	3.48
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 6 เฉลี่ย = 2.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23			

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในการจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ผลการศึกษาข้อมูลของแต่ละส่วน ปรากฏผลดังนี้

1. จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครอง 1-20 ไร่ ร้อยละ 86.09 รองลงมา พื้นที่ถือครอง 21-40 ไร่ ร้อยละ 6.38 พื้นที่ถือครอง 41-60 ไร่ ร้อยละ 3.48 พื้นที่ถือครอง 61-80 ไร่ ร้อยละ 1.74 พื้นที่ถือครอง 81-100 ไร่ ร้อยละ 1.45 ส่วนที่เหลือพื้นที่ถือครอง 101 ไร่ ขึ้นไป ร้อยละ 0.87 สอดคล้องกับชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) ได้ศึกษาระบบเกษตรและสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองและลูกผสมพื้นเมือง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 14.70 ไร่ สิทธานนท์ ศรีวิหะ (2547) ได้ศึกษาสถานภาพการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า 8 ไร่

2. จำนวนโคเนื้อทั้งหมด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อ 7-50 ตัว ร้อยละ 95.65 รองลงมาคือ เลี้ยงโคเนื้อ 51-100 ตัว ร้อยละ 2.61 เลี้ยงโคเนื้อ 101-150 ตัว ร้อยละ 0.87 เลี้ยงโคเนื้อ 151-200 ตัว ร้อยละ 0.58 ส่วนที่เหลือเลี้ยงโคเนื้อ 201 ตัวขึ้นไป ร้อยละ 0.29 สอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวา และสุวิช บุญโปร่ง(2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า มีจำนวนโคเนื้อทั้งหมด 6-10 ตัว

3. พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงพันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองกับสายพันธุ์ต่างประเทศเกษตรกร 295 คน ร้อยละ 85.51 รองลงมาพันธุ์แท้เกษตรกร 35 คน ร้อยละ 10.14 ส่วนที่เหลือพันธุ์พื้นเมืองเกษตรกร 15 คน ร้อยละ 4.35 สอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง(2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า พันธุ์โคที่เลี้ยงมากที่สุด

คือลูกผสมพื้นเมืองกับพันธุ์บราห์มัน-อินดูบราซิล โอภาส พิมพาและคณะ (2552) ได้กล่าวว่า แนวโน้มในปัจจุบันเกษตรกรเริ่มหันปรับปรุงโคพื้นเมืองให้เป็นโคลูกผสมพื้นเมืองกับสายพันธุ์ต่างประเทศมากขึ้น

4. พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกอาหารสัตว์ ร้อยละ 57.39 ส่วนที่เหลือไม่มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 42.61 ไม่สอดคล้องกับรัตนา นิกเรื้อและจิรสิน พันธุ์โสดา (2555) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองและความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ไม่มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 89.09

5. พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่ปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกหญ้า ร้อยละ 42.61 รองลงมา คือปลูกพันธุ์เนเปียร์ปากช่อง 1 ร้อยละ 36.23 พันธุ์แพงโกล่า ร้อยละ 11.1 ส่วนที่เหลือพันธุ์หญ้าขน ร้อยละ 10.14 ตามลำดับ

6. พืชอาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพืชอาหารสัตว์เพียงพอต่อการใช้เลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 55.07 ส่วนที่เหลือพืชอาหารสัตว์ไม่เพียงพอต่อการใช้เลี้ยงโคเนื้อ คือร้อยละ 44.93

7. การสำรองพืชอาหารสัตว์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการสำรองพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 98.26 ส่วนที่เหลือไม่มีการสำรองพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 1.74 สอดคล้องกับรัตนา นิกเรื้อและจิรสิน พันธุ์โสดา (2555) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองและความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ส่วนใหญ่มีการสำรองถนอมพืชอาหารสัตว์ใช้ยามขาดแคลน ร้อยละ 92.73 และสอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง (2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีการสำรองฟางข้าวไว้ใช้เลี้ยงโคในฤดูแล้ง ร้อยละ 53.30

8. ไปโอแก๊ส พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการทำไบโอแก๊ส ร้อยละ 92.75 ส่วนที่เหลือมีการทำไบโอแก๊สร้อยละ 7.25

9. อาหารผสมเสร็จ TMR สำหรับโค พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้อาหารผสมเสร็จ TMR สำหรับโค ร้อยละ 83.77 ส่วนที่เหลือใช้อาหารผสมเสร็จ TMR สำหรับโค ร้อยละ 16.23

10. การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้การปรับปรุงพันธุ์โดยการผสมเทียมเป็นหลัก ร้อยละ 86.09 ส่วนที่เหลือไม่ใช้การปรับปรุงพันธุ์โดยการผสมเทียม ร้อยละ 13.91 ไม่สอดคล้องกับประดิษฐ์ ไชยหันขวาและสุวิช บุญโปร่ง (2552) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีการปรับปรุงพันธุ์โดยใช้พ่อพันธุ์ รองลงมาใช้การผสมเทียม

11. น้ำเชื้อหรือพ่อพันธุ์สายใดในการผสมกับแม่พันธุ์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำเชื้อพ่อพันธุ์ชาโรเลส ร้อยละ 58.44 รองลงมา คือ ใช้น้ำเชื้อพ่อพันธุ์อเมริกันบราห์มัน ร้อยละ 28.69 ส่วนที่เหลือใช้น้ำเชื้อพ่อพันธุ์อื่นๆ คือร้อยละ 12.87

12. เลขรหัสประจำตัวโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเลขรหัสประจำตัวโคเนื้อ ร้อยละ 68.41 ส่วนที่เหลือมีเลขรหัสประจำตัวโคเนื้อ ร้อยละ 31.59

13. บันทึกประจำตัวสัตว์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีบันทึกประจำตัวสัตว์ ร้อยละ 68.41 ส่วนที่เหลือมีบันทึกประจำตัวสัตว์ร้อยละ 31.59

14. สืบทอดกิจการฟาร์มโคเนื้อให้ลูกหลานต่อไป พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการสืบทอดกิจการให้ลูกหลานต่อไป ร้อยละ 60.87 ส่วนที่เหลือไม่มีการสืบทอดกิจการให้ลูกหลานร้อยละ 39.13

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในการจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

n=345

หัวข้อ	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
1.จำนวนพื้นที่ถือครอง	1 - 20 ไร่	297	86.09
	21 - 40 ไร่	22	6.38
	41 - 60 ไร่	12	3.48
	61 - 80 ไร่	6	1.74
	81 - 100 ไร่	5	1.45
	101 ไร่ ขึ้นไป	3	0.87
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 132 เฉลี่ย = 8.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 18.79			
2. จำนวนโคเนื้อทั้งหมด	7 - 50 ตัว	330	95.65
	51 - 100 ตัว	9	2.61
	101 -150 ตัว	3	0.87
	151 - 200 ตัว	2	0.58
	201 ตัว ขึ้นไป	1	0.29
ต่ำสุด = 7 สูงสุด = 300 เฉลี่ย = 19.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 28.35			
3. พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยง	พันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองกับ สายพันธุ์ต่างประเทศ	295	85.51
	พันธุ์แท้	35	10.14
	พันธุ์พื้นเมือง	15	4.35
4. พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์	มี	198	57.39
	ไม่มี	147	42.61
ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 50 เฉลี่ย = 3.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.59			
5. พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่ปลูก	ไม่มี	147	42.61
	หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1	125	36.23
	หญ้าแพงโกล่า	38	11.01
	หญ้าขน	35	10.14

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในการจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ (ต่อ)

n=345

หัวข้อ	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
6. พืชอาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ	เพียงพอ	190	55.07
	ไม่เพียงพอ	155	44.93
7. การสำรองพืชอาหารสัตว์	มี	339	98.26
	ไม่มี	6	1.74
8. ผลิตไบโอแก๊ส	ไม่มี	320	92.75
	มี	25	7.25
9. อาหารผสมเสร็จ TMR สำหรับโคเนื้อ	ไม่ใช้	289	83.77
	ใช้	56	16.23
10. การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ	ใช้วิธีการผสมเทียม	297	86.09
	ไม่ใช้วิธีการผสมเทียม	48	13.91
11. น้ำเชื้อหรือพ่อพันธุ์สายใด ในการผสมกับแม่พันธุ์	พันธุ์ชาโรเลส์	190	58.08
	พันธุ์อเมริกันบราห์มัน	107	31.01
	พันธุ์อื่นๆ	48	13.91
12. เลขรหัสประจำตัวโคเนื้อ	ไม่มี	236	68.41
	มี	109	31.59
13. บันทึกประจำตัวสัตว์	ไม่มี	236	68.41
	มี	109	31.59
14. สืบทอดกิจการฟาร์มโคเนื้อ ให้ลูกหลานต่อไป	มี	210	60.87
	ไม่มี	135	39.13

ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบฟาร์ม

1.1 สถานที่ตั้ง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางเคมี และชีวภาพ ร้อยละ 100 มีพื้นที่ห่างไกลแหล่งชุมชน ไม่ต่ำกว่า 5 กิโลเมตร ร้อยละ 96.81 และไม่ใช่ ร้อยละ 3.19 เป็นที่ดอน น้ำไม่ท่วมขังและการคมนาคมสะดวก ร้อยละ 100

1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการวางผังฟาร์มที่ดี และจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนตามความเหมาะสม ร้อยละ 94.78 และไม่ใช่ ร้อยละ 5.22 มีพื้นที่เพียงพอให้โคทุกตัวได้พักผ่อนและมีร่มเงากันความร้อน ร้อยละ 100 มีรั้วรอบบริเวณพื้นที่การเลี้ยงอย่างเหมาะสม ร้อยละ 87.54 และไม่ใช่ ร้อยละ 12.46 และมีพื้นที่การเลี้ยงแยกเป็นสัดส่วนจากที่พักอาศัย ร้อยละ 100

1.3 โรงเรือน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สร้างโรงเรือนด้วยวัสดุที่คงทนถาวร ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีการระบายอากาศที่ดี ร้อยละ 93.04 และไม่ใช่ ร้อยละ 6.96 มีพื้นที่โรงเรือนเป็นพื้นเรียบ ไม้ลื่น ทำความสะอาดและจัดการได้โดยสะดวก ระบายน้ำที่ดี ไม่เป็นที่สะสมของสิ่งปฏิกูล มีหลังคาหรือที่ให้ร่มเงา ร้อยละ 93.04 และไม่ใช่ ร้อยละ 6.96 มีรางอาหารทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่ายไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวสัตว์ มีปริมาณเพียงพอกับขนาดและจำนวนโคเนื้อ ร้อยละ 100 มีรางให้น้ำ หรืออ่างน้ำ ต้องทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่าย ร้อยละ 100 มีช่องบังคับสัตว์ เพื่อสะดวกในการฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ และผสมเทียม ฯลฯ ร้อยละ 28.12 และไม่ใช่ ร้อยละ 71.88 และโรงเรือนมีความเหมาะสมแยกเป็นสัดส่วนตามประเภทของโค ร้อยละ 93.04 และไม่ใช่ ร้อยละ 6.96

2. อาหารโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จัดให้มีอาหารหยাবเพียงพอต่อจำนวนสัตว์ ร้อยละ 100 จัดอาหารชั้นที่มีคุณภาพดีเพียงพอกับความต้องการของโคเนื้อ ร้อยละ 50.72 และไม่ใช่ ร้อยละ 49.28 มีอาหารชั้นที่ใช่ต้องมีคุณภาพและมาจากแหล่งผลิตที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ร้อยละ 100 กรณีใช้อาหารสัตว์ผสมเองให้คำนึงถึงคุณภาพอาหารสัตว์ตามช่วงวัยของโคเนื้อ ร้อยละ 100 อาหารเสริมและแร่ธาตุสำหรับสัตว์ ร้อยละ 100 มี สถานที่เก็บอาหารแยกเป็นสัดส่วนถูกต้องตามหลักวิชาการ ร้อยละ 100 และมีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง ร้อยละ 53.33 และไม่ใช่ ร้อยละ 46.67

3. น้ำ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำใช้ในฟาร์มอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ ร้อยละ 100 น้ำที่ใช่เลี้ยงโคเนื้อและใช้ในฟาร์ม เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้ ร้อยละ 100 และโคเนื้อทุกตัวต้องได้รับน้ำอย่างเพียงพอ ร้อยละ 100

4. การจัดการฟาร์ม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีคู่มือการจัดการฟาร์ม เช่น การเลี้ยง อาหาร และ ในการจัดการฝูง สุขภาพสัตว์ เป็นต้น ร้อยละ 84.64 และไม่ใช่ ร้อยละ 15.36 จำนวนบุคลากรพอเหมาะกับจำนวนโคที่เลี้ยง จัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบชัดเจน ร้อยละ 100 มี ผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่เลี้ยงโคเนื้อมีความรู้และได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 86.96 และไม่ใช่ ร้อยละ 13.04 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มมีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี ร้อยละ 100 โรงเรือนอุปกรณ์ และบริเวณโดยรอบในฟาร์มสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการซ่อมแซมบำรุงรักษา โรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อโคเนื้อและผู้ปฏิบัติงาน ร้อยละ 100 เก็บกวาด รวบรวมและกำจัดมูลสัตว์อย่างเหมาะสมไม่หมักหมมภายในและรอบโรงเรือน ร้อยละ 100 และมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ ผู้ควบคุม กำกับ ดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ ร้อยละ 26.67 และไม่ใช่ ร้อยละ 73.33

5. การสุขาภิบาล และการป้องกันโรค พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของโคซื้อเข้าจาก ฟาร์มผ่านการกักโรค และตรวจรับรองสุขภาพจากสัตวแพทย์ ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีคอกพักสัตว์สำหรับโคเนื้อที่เข้ามาใหม่ ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีการป้องกันและทำลาย เชื้อโรคสำหรับยานพาหนะก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีโปรแกรมการทำวัคซีนป้องกันโรคสัตว์ ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีโปรแกรมถ่ายพยาธิ ภายนอกและภายใน ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีบันทึกการผ่านเข้า - ออก จากฟาร์มที่ สามารถตรวจสอบได้ ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 และกรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยต้อง ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคระบาดสัตว์ ร้อยละ 46.67 และไม่ใช่ ร้อยละ 53.33

6. สวัสดิภาพสัตว์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการดูแลโคเนื้อ ให้มีความเป็นอยู่อย่างสบาย และได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม หากโคเนื้อบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ เพื่อไม่ให้ทุกข์ทรมาน ร้อยละ 100

7. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจัดการซากโค ฝังบริเวณที่น้ำไม่ท่วมได้ระดับ ผิวดินไม่น้อยกว่า 50 ซม. ราวด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อหรือใช้ปูนขาวโรยจนทั่ว พุนดินปิดปากหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 ซม. ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 กรณีปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ไม่มีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อน ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีการจัดการขยะมูลฝอย ภาชนะ ที่มีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดอย่างเหมาะสม ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 100 กรณีเป็นขยะติดเชื้อ ให้แยก ทำลายตามข้อกำหนดใน มกษ.9032 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่องข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์เรื่องข้อ ปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ ร้อยละ 22.90 และไม่ใช่ ร้อยละ 77.10 มีการกำจัด มูลโคโดยวิธีที่เหมาะสม เช่น การทำก๊าซชีวภาพ ทำปุ๋ยหมัก ขยายมูลโคให้เกษตรกรเพาะปลูก ร้อยละ 83.77 และไม่ใช่ ร้อยละ 16.23

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

n = 345

ลำดับที่	หัวข้อ	สิ่งที่ควรตรวจสอบ	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)
1	องค์ประกอบฟาร์ม	1) อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อ	345	0
	1.1 สถานที่ตั้ง	การปนเปื้อนจากอันตรายทางเคมี	(100)	(0)
		ชีวภาพ		
		2) พื้นที่ตั้งห่างไกลแหล่งชุมชน	334	11
		ไม่ต่ำกว่า 5 กิโลเมตร	(96.81)	(3.19)
		3) เป็นที่ดอนน้ำไม่ท่วมขัง	345	0
			(100)	(0)
		4) การคมนาคมสะดวก	345	0
			(100)	(0)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม (ต่อ)

		n = 345				
ลำดับที่	หัวข้อ	สิ่งที่ควรตรวจสอบ	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)		
1.2	ผังและลักษณะฟาร์ม	1) มีการวางผังฟาร์มที่ดีและจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนตามความเหมาะสมเช่น พื้นที่เลี้ยงโคเนื้อ พื้นที่เก็บอาหารหรือเก็บอุปกรณ์	327 (94.78)	18 (5.22)		
		2) มีพื้นที่เพียงพอให้โคเนื้อทุกตัวได้พักผ่อน และมีร่มเงากันความร้อน	345 (100)	0 (0)		
		3) มีรั้วรอบบริเวณพื้นที่การเลี้ยงอย่างเหมาะสม	302 (87.54)	43 (12.46)		
		4) พื้นที่การเลี้ยงแยกเป็นสัดส่วนจากที่พักอาศัย	345 (100)	0 (0)		
	1.3 โรงเรือน	1) สร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวรง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีการระบายอากาศที่ดี	321 (93.04)	24 (6.96)		
		2) พื้นที่โรงเรือนเป็นพื้นที่เรียบไม่ลื่นทำความสะอาด ดูแลและจัดการได้โดยสะดวกระบายน้ำที่ดีไม่เป็นที่สะสมของสิ่งปฏิกูล มีหลังคาหรือที่ให้ร่มเงา	321 (93.04)	24 (6.96)		
		3) มีรางอาหารทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่ายไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวสัตว์มีปริมาณเพียงพอกับขนาดและจำนวนโคเนื้อ	345 (100)	0 (0)		
		4) รางให้น้ำ หรืออ่างน้ำ ต้องทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่าย	345 (100)	0 (0)		
		5) มีช่องบังคับสัตว์ เพื่อสะดวกในการฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิและ ผสมเทียม	97 (28.12)	248 (71.88)		
		6) โรงเรือนมีความเหมาะสม และแยกเป็นสัดส่วนตามประเภทของโคเนื้อ	321 (93.04)	24 (6.96)		
		2	อาหารโคเนื้อ	1) จัดให้มีอาหารหยาบที่เพียงพอต่อจำนวนสัตว์	345 (100)	0 (0)
				2) จัดอาหารขึ้นที่มีคุณภาพดีเพียงพอกับความต้องการของโคเนื้อ	175 (50.72)	170 (49.28)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม (ต่อ)

		n = 345				
ลำดับที่	หัวข้อ	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)			
		3) อาหารชั้นที่ใช้ต้องมีคุณภาพและมาจากแหล่งผลิตที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์	345 (100)	0 (0)		
		4) กรณีใช้อาหารสัตว์ผสมเองให้คำนึงถึงคุณภาพอาหารสัตว์ตามช่วงวัยของโคเนื้อ	345 (100)	0 (0)		
		5) มีอาหารเสริม และแร่ธาตุสำหรับให้โคเนื้อ	345 (100)	0 (0)		
		6) มีสถานที่เก็บอาหารแยกเป็นสัดส่วนถูกต้องตามหลักวิชาการ	345 (100)	0 (0)		
		7) มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง	184 (53.33)	161 (46.67)		
		1) แหล่งน้ำใช้ในฟาร์มอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสัตว์	345 (100)	0 (0)		
		2) น้ำที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อและใช้ในฟาร์มมีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้	345 (100)	0 (0)		
3	น้ำ	3) โคเนื้อทุกตัว ต้องได้รับน้ำดื่มอย่างเพียงพอ	345 (100)	0 (0)		
		4	การจัดการฟาร์ม	1) มีคู่มือการจัดการฟาร์ม เช่น อาหาร การเลี้ยง สุขภาพสัตว์ เป็นต้น	292 (84.64)	53 (15.36)
		2) มีจำนวนของบุคลากรพอเหมาะกับจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบชัดเจน		345 (100)	0 (0)	
3) ผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่เลี้ยงโคเนื้อมีความรู้และได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงโคเนื้อ	300 (86.96)	45 (13.04)				
4) ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องมีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี	345 (100)	0 (0)				

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม (ต่อ)

ลำดับที่	หัวข้อ	สิ่งที่ควรตรวจสอบ	n = 345	
			ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)
		5) โรงเรือน อุปกรณ์ และบริเวณฟาร์ม โดยรอบในฟาร์มสะอาดถูกสุขลักษณะ มีการซ่อมแซมบำรุงรักษา โรงเรือน และอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อโคเนื้อและผู้ปฏิบัติงาน	345 (100)	0 (0)
		6) มีการเก็บกวาด รวบรวม และกำจัด มูลสัตว์ อย่างเหมาะสม ไม่หมักหมม ภายในและรอบโรงเรือน	345 (100)	0 (0)
		7) มีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาต ซึ่งเป็นผู้คอยควบคุม กำกับ ดูแลด้านสุขภาพ โคเนื้อ	92 (26.67)	253 (73.33)
5	การสุขาภิบาล และการป้องกันโรค	1) แหล่งที่มาของโคเนื้อซื้อเข้ามาจาก ฟาร์มผ่านการกักโรคและตรวจรับรอง สุขภาพจากสัตวแพทย์	79 (22.90)	266 (77.10)
		2) มีคอกพักสัตว์สำหรับโคเนื้อที่เข้ามา ใหม่	79 (22.90)	266 (77.10)
		3) มีการควบคุมป้องกัน และทำลาย เชื้อโรค สำหรับยานพาหนะก่อนเข้า และออกจากฟาร์ม	79 (22.90)	266 (77.10)
		4) มีโปรแกรมการทำวัคซีนป้องกันโรค สัตว์	79 (22.90)	266 (77.10)
		5) โปรแกรมถ่ายพยาธิภายนอกและ ภายใน	79 (22.90)	266 (77.10)
		6) มีบันทึกการผ่านเข้า-ออก จากฟาร์ม ที่สามารถตรวจสอบได้	79 (22.90)	266 (77.10)
		7) ในกรณีที่เกิดโรคระบาด หรือหาก สงสัยต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วย การควบคุมโรคระบาดสัตว์	161 (46.67)	184 (53.33)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม (ต่อ)

		n = 345		
ลำดับที่	หัวข้อ	สิ่งที่ควรตรวจสอบ	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)
6	สวัสดิภาพสัตว์	1) การดูแลโคเนื้อ ให้ได้มีความเป็นอยู่ที่ ดีอย่างสบาย	345 (100)	0 (0)
		2) ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมหากพบ โคเนื้อบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ เพื่อ ไม่ให้ทุกข์ทรมาน	345 (100)	0 (0)
7	ด้านสิ่งแวดล้อม	1) การจัดการซากโคเนื้อ ผังบริเวณที่ น้ำไม่ท่วมได้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 ซม. รัศมีด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อหรือใช้ปูน ขาวโรยจนทั่ว พุนดินปิดปากหลุม เหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 ซม.	79 (22.90)	266 (77.10)
		2) กรณีที่ปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำ สาธารณะให้บำบัดน้ำเสียก่อนออก จากฟาร์ม	79 (22.90)	266 (77.10)
		3) การจัดการขยะมูลฝอย ภาชนะที่มี ฝาปิดมิดชิดและการนำไปกำจัดอย่าง เหมาะสมถูกสุขลักษณะ	345 (100)	0 (0)
		4) ในกรณีที่ขยะติดเชื้อให้นำมา แยกทำลายตามข้อกำหนดใน มกษ. 9032 มาตรฐานสินค้าเกษตรเรื่องข้อ ปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์	79 (22.90)	266 (77.10)
		5) กำจัดมูลโคเนื้อ โดยวิธีที่เหมาะสม เช่นทำก๊าซชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ขยายมูลโค ให้เกษตรกรเพาะปลูก	289 (83.77)	56 (16.23)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

การจัดระดับข้อมูลการประเมินจากการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการประเมินมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 37-45 ร้อยละ 72.17 ระดับการประเมินมาก คะแนนเฉลี่ย 28-36 ร้อยละ 20.87 ระดับการประเมินปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 19-27 ร้อยละ 2.61 ระดับการประเมินน้อย คะแนนเฉลี่ย 10-18 ร้อยละ 4.35 มีระดับการประเมินฟาร์มโคเนื้อเฉลี่ย 36.39 คะแนน

ตารางที่ 6 แสดงระดับการประเมินสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

ระดับการประเมินข้อมูลสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระดับมากที่สุด	249	72.17
ระดับมาก	72	20.87
ระดับปานกลาง	9	2.61
ระดับน้อย	15	4.35
ระดับน้อยที่สุด	0	0.00
รวม	345	100.00

1. หัวข้อสิ่งที่ตรวจสอบที่พบว่า ตอบไขเกินร้อยละ 80 มีจำนวน 33 ข้อ ประกอบด้วย
 - 1.1 องค์ประกอบฟาร์ม จำนวน 14 ข้อ
 - 1.2 อาหารโคเนื้อ จำนวน 6 ข้อ
 - 1.3 น้ำ จำนวน 3 ข้อ
 - 1.4 การจัดการฟาร์ม จำนวน 6 ข้อ
 - 1.5 สวัสดิภาพสัตว์ จำนวน 2 ข้อ
 - 1.6 สิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ข้อ

ฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรมีด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านแหล่งน้ำ และด้านสวัสดิภาพสัตว์มากที่สุด รองลงมาด้านอาหารโคเนื้อ ด้านการจัดการฟาร์ม และด้านสิ่งแวดล้อม

2. หัวข้อสิ่งที่ตรวจสอบที่พบว่า ตอบไขต่ำกว่าร้อยละ 80 มีจำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย
 - 2.1 อาหารโคเนื้อ จำนวน 1 ข้อ
 - 2.2 การจัดการฟาร์ม จำนวน 1 ข้อ
 - 2.3 การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค จำนวน 7 ข้อ
 - 2.4) ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 ข้อ

ฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรมีด้านการสุขาภิบาลและการป้องกันโรคต่ำมากที่สุด รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอาหารโคเนื้อ และด้านการจัดการฟาร์ม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาการประเมินสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม ได้มาจากการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 345 คน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐม

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ผลการศึกษาสรุปได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 89.86 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 92.75 ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน ประสบการณ์เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 16 ปี เกษตรกรมีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2 คน มีจำนวนโคเนื้อที่ขายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 10 ตัว มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อเฉลี่ยต่อเดือน 37,739 บาท ได้เข้ารับการอบรมหรือดูงานด้านการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 2 ครั้ง อธิบายได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่ไม่ได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษา โดยเลี้ยงโคเนื้อจากประสบการณ์และความชอบทำให้ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อได้นาน เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลักและมีการทำอาชีพอื่นเสริมแบบผสมผสาน รายได้โดยรวมสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ แรงงานในครอบครัวมีน้อย เนื่องจากลูกหลานไปเรียนหนังสือและค่าแรงงานแพงไม่คุ้มค่าในการจ้าง และทำให้ในบางครั้งไม่สามารถเข้ารับการอบรมหรือดูงานจากหน่วยงานต่างๆได้ ทั้งที่มีความสนใจที่จะเพิ่มพูนความรู้เพื่อมาพัฒนาฟาร์มให้ดีขึ้น

1.2 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกร จากการศึกษาสรุปได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่พื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 5 ไร่ มีจำนวนโคเนื้อเฉลี่ยต่อคน 11 ตัว นิยมเลี้ยงพันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองกับสายพันธุ์ต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกอาหารสัตว์ พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่เกษตรกรนิยมปลูก คือพันธุ์หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 ส่วนใหญ่มีการสำรองพืชอาหารสัตว์ มีการทำโป๊โอแก๊ส มีการใช้อาหารผสมเสร็จ TMR น้อยมาก ส่วนใหญ่ปรับปรุงพันธุ์โดยใช้ผสมเทียมเป็นหลักและน้ำเชื้อที่นิยมใช้ในการผสมเทียม คือ น้ำเชื้อพ่อพันธุ์ชาโรเลส์ ส่วนใหญ่ไม่มีการเลสหัสประจำตัวโคเนื้อ มีการจดบันทึกประจำตัวสัตว์น้อยและส่วนใหญ่มีลูกหลานสืบทอดกิจการเลี้ยงโคเนื้อต่อไป อธิบายได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ของตนเอง มีเช่าที่คนอื่นบ้าง เพื่อปลูกพืชอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองอเมริกันบราห์มัน โดยการผสมเทียมด้วยน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ชาโรเลส์ ซึ่งคิดว่าลูกที่เกิดมีอัตราการเจริญเติบโตที่ดีและเป็นที่ต้องการของตลาด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ใช้การผสมเทียมเพราะมีพ่อพันธุ์ของตนเอง พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็นหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 เนื่องจากให้ผลตอบแทนสูง ปลูกง่าย และสามารถนำมาทำหญ้าหมักไว้ใช้ยามขาดแคลนได้ด้วย ส่วนเกษตรกรไม่ปลูกหญ้าเพราะมีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ส่วนที่เหลือคือเปลือกข้าวโพดนำมาเลี้ยงโคเนื้อและมีการปลูกข้าวจึงมีฟางข้าวไว้สำรอง พื้นที่จังหวัดนครปฐมมีแหล่งน้ำ ชลประทาน ที่ครอบคลุมทั้งจังหวัดทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ไว้เลี้ยงโคเนื้อเพียงพอต่อความต้องการและมีพืชอาหารสัตว์ไว้สำรอง เช่น ฟางข้าว เปลือกข้าวโพด หญ้าหมัก เป็นต้น เกษตรกรที่มีการทำโป๊โอแก๊สเพราะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมปศุสัตว์และยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 เกษตรกรส่วนใหญ่ซื้ออาหารข้น ส่วนที่มีการผสมอาหารเองส่วนใหญ่จะเป็นฟาร์มที่มีโคเนื้อ ตั้งแต่ 100 ตัวขึ้นไป ส่วนเกษตรกรที่ใช้อาหารผสม TMR จะเป็นเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์โคเนื้อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนในรุ่นลูกหลานคนที่สืบทอดกิจการต่อไป เพราะมีความชอบและเคยเลี้ยงมาก่อน ในรายที่ไม่มีคนสืบทอดกิจการเพราะลูกหลานไม่สนใจ ไม่ชอบเลี้ยงสัตว์ และคิดว่าอาชีพอื่นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

2. สภาพการจัดการฟาร์มเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษารูปได้ว่า ระดับข้อมูลการประเมินปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีระดับการประเมินมากที่สุดจำนวน 249 คน ระดับการประเมินมากจำนวน 72 คน ระดับการประเมินปานกลางจำนวน 9 คน ระดับการประเมินน้อยจำนวน 15 คน และระดับการประเมินน้อยที่สุดไม่มี อธิบายได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่มีผลระดับการประเมินฟาร์มมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง จากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ทำให้มีความเข้าใจในการที่จะพัฒนาฟาร์มโคเนื้อของตนเอง เพื่อยกระดับให้ได้มาตรฐาน มีความพร้อมด้านเงินทุนที่ใช้ในการพัฒนาฟาร์ม มีสัตวบาลหรือสัตวแพทย์ คอยแนะนำ ให้คำปรึกษา โดยเฉพาะเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์โคเนื้อ ทำให้เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร ทันกับเหตุการณ์ ปัจจุบัน ส่วนเกษตรกรที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย เนื่องจากยังขาดด้านเงินทุนในการพัฒนาฟาร์ม ขาดความรู้ในด้านวิชาการ การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดระบบการสุขาภิบาลการป้องกันโรค และด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น ไม่มีการควบคุมการ เข้า-ออก การกักกันสัตว์เข้าใหม่ การทำวัคซีน การทำลายสัตว์เมื่อตาย การแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบสัตว์เป็นโรคระบาด การบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยออกสู่คลองสาธารณะ เป็นต้น เนื่องจากไม่เห็นถึงความสำคัญว่าควรจะทำเพราะอะไร และจะเกิดผลเสียอย่างไรกับตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษารูปครั้งนี้ ขอเสนอแนวข้อคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อสามารถนำไปใช้ในการจัดการฟาร์ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกษตรกรมีศักยภาพต่ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับมาตรฐานของฟาร์มในการผลิตโคเนื้อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ และบริหารจัดการฟาร์มที่มีพื้นที่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะในด้านที่เกษตรกรมีศักยภาพต่ำ คือ ด้านการสุขาภิบาลและการป้องกันโรคมากที่สุด รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอาหารโคเนื้อ และด้านการจัดการฟาร์ม โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านวิชาการ การศึกษาดูงานในฟาร์มที่มีความพร้อม และการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

3.1 ควรมีการวางแผนกำหนดนโยบายที่มีความต่อเนื่องในการพัฒนาฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกร โดยแบ่งกลุ่มเกษตรกรที่จะพัฒนาและยกระดับฟาร์ม ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีศักยภาพสูงกับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีศักยภาพต่ำ โดยสนับสนุนเงินทุนอุดหนุนดอกเบี้ยต่ำให้กับเกษตรกรที่ยื่นความประสงค์ขอรับเงินทุนในการขยายฟาร์มต่อไป

3.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอกับปริมาณงานควรมีการเพิ่มอัตรากำลังตามความเหมาะสม และควรจัดอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสามารถให้คำแนะนำกับเกษตรกรได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการศึกษาขยายผลออกเป็นวงกว้าง คือ ศึกษาการประเมินการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลหลากหลาย และสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อให้ตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น

4.2 ควรมีการศึกษาแบบการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานราชการ / สหกรณ์โคเนื้อ/ ธ.ก.ส. และเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนารายการเลี้ยงโคเนื้ออย่างยั่งยืน

4.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดการฟาร์มโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดนครปฐม เช่น ด้านการสุขาภิบาลและการป้องกันโรค สิ่งแวดล้อม อาหารโคเนื้อ เป็นต้น เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาลให้เกษตรกรได้ตรงตามความต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมและพัฒนากาารปศุสัตว์. 2555. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคอเนื้อ ปี 2555 – 2559. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)
- กรมปศุสัตว์. 2547. การเลี้ยงโคเนื้อ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ.
- จิรณัทธ์ บุญเปื้ออ. 2553. สภาพการเลี้ยงโคขุนแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชฎารัตน์ บุญจันทร์. 2552. ระบบเกษตรและสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและโคเนื้อลูกผสมอำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง. สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชาย ชายแดนใต้. 2557. การจัดการฟาร์มโคเนื้อ. การเลี้ยงโคเนื้อ. แหล่งที่มา : http://tulykul.blogspot.com/2014/10/blog-post_29.html (online). 2 พฤษภาคม 2559.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. 2546. สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, กรุงเทพฯ.
- ประดิษฐ์ ไชยหันขวา และ สุวิช บุญโปร่ง. 2552. ความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี: กรณีศึกษาในท้องที่อำเภอเมืองสระบุรีและหนองโดน. ทะเบียนวิชาการเลขที่ : 52(2)-0116(1)-195. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี กรมปศุสัตว์.
- ปิลันธนา แป้นปลื้ม. 2553. หลักการและวิธีปฏิบัติในการทำฟาร์มที่ดี. เอกสารประกอบชุดวิชา 90201 การจัดการฟาร์ม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิสนุ พองศรี. 2549. การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เทียมฟ้าการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- ยุพาพรรณ รักบัว. 2550. การให้อาหารโคเนื้อและการจัดการทุ่งหญ้า. แหล่งที่มา: <http://www.doae.go.th/LIBRARY/html/detail/co/co1.htm> (online). 30 เมษายน 2559.
- เยาวดี รวงชัยกุลวิบูลย์ศรี. 2546. การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รัตนา นิกเร็ว และ จิรสิน พันธุ์เสดา. 2555. การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองและความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมือง. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสงคราม กรมปศุสัตว์.
- ศรเทพ ธีมวาส. 2548. การเลี้ยงโคเนื้อแนวทางการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรไทย. อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- ศุภามณ จันทร์สกุล. 2557. ยุคสมัยของการประเมินผลและแนวคิดทฤษฎีของนักประเมิน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีที่:8 ฉบับที่:1 เลขหน้า : 68-79, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, จังหวัดปทุมธานี.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2556. มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 6400-2555 THAI AGRICULTURAL STANDARD TAS 6400-2012 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ GOOD AGRICULTURAL PRACTICE FOR BEEF CATTLE FARM ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 130 ตอนพิเศษ 14 ง วันที่ 30 มกราคม พุทธศักราช 2556. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม. 2558. สถิติการเลี้ยงโคเนื้อ. จังหวัดนครปฐม.
- สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์. 2558. เสวนาความร่วมมือภาคีโคเนื้อ. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรไตรมาส 1 ปี 2559 และแนวโน้มปี 2559.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สิทธิานนท์ ศรีวิฑะ. 2557. สถานภาพการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.
สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546 .ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้าพรีนติ้ง จำกัด,
กรุงเทพฯ.
- สุวิช บุญโปร่ง. 2558. คู่มือการเลี้ยงโคเนื้อสำหรับเกษตรกรไทย. กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์. กรมปศุสัตว์,
กรุงเทพฯ.
- อัญชลี ธรรมะวิฑูกุล. 2552. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา. ออนไลน์. แหล่งที่มา : Panchalee.
[http://panchalee.wordpress.com/2009/03/30/supervision/\(online\)](http://panchalee.wordpress.com/2009/03/30/supervision/(online)). 2 พฤษภาคม 2559
- โอภาส พิมพา. 2552. สถานภาพการผลิตโคเนื้อและโคของจังหวัดสุราษฎร์ธานี. รายงานการวิจัยฉบับ
สมบูรณ์โครงการวิจัยสถานภาพการผลิตโคเนื้อและโคของจังหวัดสุราษฎร์ธานี. คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, จ.สงขลา.